

Asia: VN/11385/2020

Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallisen ilmasto- ja energiastrategian luonnos

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- tai etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

• **Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse**

-

1) Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.1)

-

Avoin vastaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja nielujen kasvattamista koskien

SAK:n näkemyksen mukaan ilmasto- ja energiastrategian tavoitetason ja siinä esitettyjen päästövähennystoimien tulee olla aidosti ja uskottavasti linjassa Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteiden kanssa. Jotta sopimuksen mukaisessa 1,5 asteen lämpenemisessä on mahdollista pysyä, tulee IPCC:n tuoreimman arviointiraportin mukaan globaalien päästöjen puolittua vuoteen 2030 mennessä. Aikaa ennennäkemättömän nopeille päästövähennyksille on siis alle kahdeksan vuotta. SAK kannattaa kunnianhimoisia kansallisia päästövähennystoimia ja pitää tärkeänä, että hiilineutraaliustavoitteeseen pyritään oikeudenmukaisin ja osallistavin keinoin.

Vuonna 2020 19,6 Mt Suomen kokonaispäästöistä oli peräisin päästökaupparektorilta ja 28,1 Mt taakanjakosektorilta. Taakanjakosektorin päästöt ovat vähentyneet 10 prosenttia vuoden 2013 tasosta, kun taas päästökaupparektorin päästöt ovat vähentyneet samalla aikavälillä 38 prosenttia.

On tarkoituksenmukaista, että päästövähennysten sektorikohtaisissa painotuksissa ja jakautumisessa otetaan huomioon toimien kustannustehokkuus. Tämän perusteella päästövähennysten painotus erityisesti päästökauppasektorille on perusteltu. Eri sektoreiden päästökehityksen valossa on kuitenkin todettava, että taakanjakosektorilla olisi potentiaalia suurempiin päästövähennystavoitteisiin jatkossa, koska päästökauppasektorilla päästökehitys on ollut jo nopeasti aleneva. SAK:n näkemyksen mukaan kunnianhimoisia päästövähennystavoitteita tuleekin päästökauppasektorin lisäksi asettaa tasapuolisesti myös taakanjako- ja maankäyttösektoreille. Taakanjakosektorille on mahdollista kohdistaa ohjauskeinoja, jotka vähentävät päästöjä kustannustehokkaasti.

Nielujen osalta SAK toivoo tarkkoja ja realistisia laskentatapoja, joissa tunnistetaan myös metsäluonnon monimuotoisuustavoitteet. Esimerkiksi Venäjään kohdistuvat pakotteet sekä paljolti metsäbiomassaan nojaavat teollisuuden vähähiilitiekartat vaikuttavat puupohjaisten raaka-aineiden tarpeeseen merkittävästi lähivuosina. BIOS-tutkimusyksikön laskelmien mukaan teollisuuden vähähiilitiekartat perustuvat huomattavasti suurempaan metsäbiomassan saatavuuteen kuin mitä Suomessa on hakattavissa kestävästi. Hiilinielut ja monimuotoisuustavoitteet turvaavaa hakkuutasoa tulee tarkastella poliittisten tilanteiden eläessä jatkuvasti realistisin laskenta- ja arviointimenetelmin.

Hiilinielujen kasvattaminen ja pitkäjänteinen ylläpito heijastuvat myös etenkin taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet mahdollistaviin joustoihin (nk. LULUCF-jousto). SAK kannattaa esitettyjen joustojen (kertaluonteinen ja LULUCF) käyttämistä taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Joustojen hyödyntäminen parantaa ilmastopolitiikan kustannustehokkuutta, vaikkakin joustopäätös vaikuttaa negatiivisesti valtion päästökauppatuloihin päästöoikeuksien huutokauppatulojen vähentyessä.

SAK painottaa, että päästövähennystavoitteiden osittainen laskeminen joustojen varaan edellyttää ennakoitua maankäyttösektorilla. Taakanjakosektorin ilmastosuunnitelmassa (KAISU) on oletettu, että maankäyttösektorilta kompensoidaan jouston muodossa maksimimäärä (0,45 Mt) vuosien 2021–2030 välisenä aikana. LULUCF-jouston käyttäminen kuitenkin edellyttää, että Suomi ylittää sille asetetun maankäyttösektorin ilmastotavoitteen. Tämän saavuttamiseksi maankäyttösektorin päästövähennyksiä tulee edistää ja hiilinieluja vahvistaa pitkäjänteisesti ja varovaisuusperiaatteen mukaisesti.

2) Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.2)

-

Avoin vastaus uusiutuvan energian edistämistä koskien

Energiahintojen poikkeuksellisen nopean nousun seurauksena hallitus päätti huhtikuussa 2022 alentaa jakeluvuoroitetta väliaikaisesti 7,5 prosenttiyksiköllä (19,5 prosentista 12 prosenttiin) tänä ja

ensi vuonna. Jakeluelvoite on tarkoitus nostaa vuoteen 2030 mennessä 34 prosenttiin, ja tavoite on keskeisessä roolissa liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa.

Laskelmat osoittavat, että liikennesektorilla sekä EU-päästökaupan laajennuksen että jakeluelvoitteen kasvattamisen tulee toteutua, jotta sektorin päästövähennystavoitteisiin on mahdollista päästä. Päästökauppajärjestelmän valmisteluun liittyvät poliittiset epävarmuudet korostavat jakeluelvoitteen merkitystä entisestään. Myös strategialuonnoksessa todetaan, että liikennesektorilla uusiutuvia liikennepolttoaineita edistetään jatkossakin pääasiallisesti jakeluelvoitteella.

Vuoden 2030 tavoitetasolle pääseminen edellyttää vuosina 2024–2030 jakeluelvoitteen merkittäviä vuosittaisia korotuksia, eli ennen kaikkea vakaata poliittista sitoutumista tavoitteen täyttämiseen. Jakeluelvoitteen väliaikaisen alentamisen vaikutukset tulisi huomioida strategiassa sekä absoluuttisen päästökehityksen että tulevien vuosien poliittisen sitoutuneisuuden kannalta.

3) Vety ja sähköpolttoaineet (strategian luku 2.3)

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

Avoin vastaus vetyä ja sähköpolttoaineita koskien

-

4) Energiatehokkuuden edistäminen (strategian luku 2.4)

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

Avoin vastaus energiatehokkuuden edistämistä koskien

-

5) Energian toimitus- ja huoltovarmuus (strategian luku 2.5)

-

Avoin vastaus energian toimitus- ja huoltovarmuutta koskien

Huoltovarmuusnäkökulmien merkitys on korostunut kipeällä tavalla kuluneen vuoden aikana, ja on hienoa, että kysymys on kattavasti esillä myös tässä strategiassa. Toimitus- ja huoltovarmuuden vahvistaminen edellyttää kattavaa selvitystyötä ja teeman läpileikkaavaa tarkastelua Suomen energiajärjestelmässä.

SAK korostaa, että huoltovarmuudesta ja energiaomavaraisuudesta huolehdittaessa tulee tarkastella täydentävien energiaratkaisujen ilmasto-, monimuotoisuus- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Suomen energiapalettia ei tule täydentää kokonaiskestävyydeltään kyseenalaisilla ratkaisuilla, vaan

energiajärjestelmää vahvistavat ratkaisut tulee valita sellaisten vaihtoehtojen joukosta, jotka eivät heikennä kestäväen kehityksen tavoitteita.

Huoltovarmuutta vahvistavien energiaratkaisujen ilmastokestävyyden merkitystä puoltaa myös se, että ilmastonmuutos itsessään vaikuttaa yhteiskuntien vakauteen ja turvallisuuteen. Ilmastonmuutos lisää suurella todennäköisyydellä nälänhätää, vesipulaa ja pakolaisuutta. Vaikutukset ovat omiaan lisäämään kansainvälisiä jännitteitä ja konflikteja, jolloin myös energian toimitus- ja huoltovarmuus korostuu.

6) Ydinenergian käyttö (strategian luku 2.6)

-

Avoin vastaus ydinenergian käyttöä koskien

Rosatom-yhteistyön päättyminen Pyhäjoen ydinvoimalahankkeessa oli perusteltu ja oikea ratkaisu. Ilmasto- ja energiastrategiassa tulee kuitenkin huomioida ja arvioida hankkeen katkoksen vaikutukset Suomen tulevaisuuden sähköntuotantokapasiteettiin. Hankkeen tulevaisuudesta tulee päättää viimeistään seuraavan hallituskauden alkupuolella.

Käytössä olevien ydinvoimaloiden jatkolupiin on tärkeää suhtautua myönteisesti edellyttäen, että kaikki lupaehdot täyttyvät.

7) Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.7)

-

Avoin vastaus energiamarkkinoiden kehittämistä koskien

Sähköntuotantokapasiteetin ja jakeluverkon kehittäminen ovat kokonaisuutena keskeisessä roolissa Suomen päästövähennystavoitteiden kannalta. Kuten strategialuonnoksenkin laskelmista käy ilmi, tämänhetkinen sähköntuotanto ei riitä kattamaan huippukausien kulutusta edes nykykulutuksella. Jotta sähköistymiskehitys eri sektoreilla voi toteutua, merkittäviä investointeja ja panostuksia tarvitaan paitsi sähköntuotantoon, myös jakeluverkon ja infrastruktuurin vahvistamiseen.

Sähköjärjestelmän yhä suuremmaksi haasteeksi nousee jatkossa tuotannon epätasaisuus ja varmuus, kun uusiutuvan energian osuus kasvaa. Uusiutuvan energian epätasaisen tarjonnan ongelma on huomioitu myös strategialuonnoksessa, ja SAK kannattaa riittäviä resursseja joustavien sähkömarkkinoiden selvitys- ja kehitystyöhön. Ongelmia voidaan tulevaisuudessa ratkaista esimerkiksi älykkäiden verkkojen, kysyntäjoustojen tai kehittyvän akkuteknologian avulla.

Yhteiskunnan sähköistymiskehityksessä tulee huomioida myös tuotanto- ja varastointiteknologian raaka-ainetarpeet. Esimerkiksi infrastruktuurin, voimantuotannon ja akkuteknologian tuotantoon ja käyttöön liittyy aina luonnonvarojen kulutusta, mikä osaltaan vähentää saavutettavia ilmastohyötyjä. Tämä ei ole argumentti toimien toteuttamatta jättämisen puolesta, vaan muistuttaa elinkaari päästöjen kokonaistarkastelun merkityksestä. Läpileikkaava ja kokonaisvaltainen kestävyysvaikutusten arviointi on edellytys ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväille ilmastopolitiikalle.

SAK pitää hyvänä, että energiaköyhyys on esillä energiamarkkinoiden kehittämisen asiakokonaisuudessa. Muuttunut energiapoliittinen tilanne lisää teeman käsittelyn merkitystä entisestään. SAK kiittää myös siitä, että oikeudenmukainen siirtymä on käsitteenä esillä osiossa 2.7.4. SAK kuitenkin painottaa, että suppeasti turvealaan keskittyvän tulkinnan sijaan oikeudenmukainen siirtymä tulisi huomioida paljon kattavammin ja läpileikkaavammin strategiassa. Tarkemmat huomionsi ilmast- ja energiapoliittikan oikeudenmukaisuuskysymyksistä on esitetty tuonempana lausunnon osioissa 3–5 (strategian vaikutukset).

8) Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (strategian luku 2.8)

-

Avoin vastaus tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä koskien

SAK:n katsoo, että uusien innovaatioiden kehittäminen ja vakaa rahoitus vähähiilisille ratkaisuille on erittäin tärkeä osa hiilineutraalin yhteiskunnan rakentamista. Tuore tavoite nostaa TKI-rahoitus Suomessa neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä edellyttää merkittäviä panostuksia valtiolta ja yksityisiltä rahoittajilta. Ennakoitava ja riittävä rahoitus parantaa Suomen kilpailukykyä vähähiilisten ratkaisuiden markkinoilla.

SAK korostaa, että vihreän siirtymän liiketoimintamahdollisuuksia arvioitaessa on välttämätöntä kiinnittää huomiota myös osaavan työvoiman saatavuuteen. Esimerkiksi saastuttavien alojen työntekijöitä tulee määrätietoisesti tukea osaamisen päivittämisessä, jotta siirtymä vähähiilisten ratkaisujen osajiksi on jouheva. Osaamistarvekartoituksia ja täydennys- ja uudelleen koulutuksen riittävää resursointia tulee edistää pitkäjänteisesti. Osaamisen päivittämiseen liittyvien kysymysten huomioiminen on keskeinen osa työntekijöiden oikeudenmukaista siirtymää.

9) Verotus (strategian luku 2.9)

-

Avoin vastaus verotusta koskien

Verokokonaisuus sisältää useita ehdotuksia ja linjauksia sähköveroluokkien muutoksista. SAK muistuttaa, että kokonaisuuden valmistelussa tulee ottaa huomioon EU:n Fit for 55-valmiuspaketin valmistelun eteneminen ja erityisesti energiaverodirektiivin uudistus. Komission esitys päivitettyksi direktiiviksi estäisi käytännössä kaikki verotukselliset poikkeukset ja erillisluokat. Mikäli

direktiiviesitys etenee EU-tasolla esitetyssä muodossaan, tulee se vaikuttamaan myös kansallisesti määriteltyihin poikkeaviin sähköveroluokkiin ja -alennuksiin. Direktiiviesityksen potentiaaliset vaikutukset tulee huomioida myös kansallisessa strategiatyössä.

Verokokonaisuuteen liittyen SAK painottaa myös, että liikenteestä saatavien verotulojen merkittävä vähentyminen vuoteen 2030 mennessä tulee aiheuttamaan huomattavan vajeen valtion tulopohjaan. Muutos on nopea, ja esimerkiksi VTT:n arvion mukaan verotulot laskevat jyrkästi jo vuonna 2025. Rahoitusvajeen paikkaamisesta on syytä aloittaa pikimmiten (parlamentaarinen) selvitystyö.

10) Ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.10)

-

Avoin vastaus ilmastonmuutokseen sopeutumista koskien

SAK painottaa, että myös ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on tärkeää panostaa osaamis- ja työvoimatarpeiden kartoittamiseen ja ennakointiin. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja yhteiskunnan resilienssin parantaminen edellyttää uudenlaista osaamista ja toimia kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

11) EU-vaikuttaminen (strategian luku 2.11)

-

Avoin vastaus EU-vaikuttamista koskien

Kansallinen ilmasto- ja energiapolitiikka on voimakkaasti kytköksissä EU-tason politiikkakokonaisuuksiin. Parhailaan valmistelussa oleva Fit for 55-paketti sisältää monia direktiiviesityksiä, jotka viitoittavat Suomen päästövähennys- ja energiajärjestelmän kehitystä. SAK on esittänyt toistuvasti tukensa sille, että valmiuspaketti hyväksytään mahdollisimman nopeasti heikentämättä sen kunnianhimon tasoa. FF55-paketti on mahdollista toimeenpanna tavalla, joka huomioi ilmastotoimien oikeudenmukaisuuden ja maakohtaiset erityispiirteet.

1) Ilmastotavoitteiden saavuttaminen (strategian luku 3.1)

-

Avoin vastaus ilmastotavoitteiden saavuttamista koskien

HIISI-laskelmat osoittavat, että nykyisten ja suunnitteilla olevien ohjauskeinojen kontekstissa Suomessa suurin päästövähennyspotentiaali on energiantuotannon (lämpö ja sähkö) sektorilla. Teollisuudessa päästökehitys ei ole yhtä voimakkaasti laskusuuntaista, vaikka energiasektorin lailla myös valtaosa teollisuuden päästöistä kuuluu ohjausvaikutukseltaan verrattain tehokkaan päästökaupan piiriin.

Teollisuuden päästökehityksessä on merkittävää epävarmuutta etenkin fossiilivapaan terästuotannon käynnistymisen osalta. Strategian tavoitteet kytkeytyvät vahvasti SSAB:n hiilettömän terästuotannon käyttöönottoon. SAK katsoo, että tuotannon kehittämiseen tulee ohjata riittävä tuki ja panostukset, jotta Suomen päästövähennystavoitteen kannalta täysin keskeiset hiilivapaat tuotantoprosessit saadaan käyntiin.

Teknologisten ja tuotannollisten epävarmuuksien lisäksi päästökehityksen arviointia vaikeuttaa osaltaan poliittiset epävarmuudet kansallisessa ja EU-tason päätöksenteossa. Fit for 55-paketin valmistelu on vielä vaiheessa ja etenkin päästökaupan laajennuksiin liittyy neuvottelullisia epävarmuuksia.

Kansallisen päästövähennystavoitteen kannalta keskeisessä roolissa on myös maatalouden päästökehitys. Hallitus julkaisi joulukuussa 2021 maatalouden päästövähennystavoitteen, jossa tavoitellaan maatalouden kokonaispäästöjen vähentämistä 29 prosentilla vuoden 2019 tasosta vuoteen 2035 mennessä. Esitys käsittää kaikki maatalouden päästöt, eli sekä taakanjako- että maankäyttösektorilla raportoitavat päästöt (vuonna 2019 noin 16,1 Mt). Käytännössä 29 prosentin päästövähennystavoite tarkoittaisi siis noin 4,6 Mt vähennystä vuoteen 2035 mennessä.

Alkuvuodesta lausuntokierroksella olleen KAISU-luonnoksen mukaan taakanjakosektorille lukeutuvan maataloussektorin päästöjen on suunniteltu vähenevän noin 0,5 Mt vuoteen 2035 mennessä. MISU-WAM-skenaariossa esitetyn maankäyttösektorin päästökehityksen valossa vaikuttaa siltä, että 4,6 Mt kokonaispäästövähennystavoite jää toistaiseksi esitetyillä politiikkatoimilla epävarmaksi. Vaikka tämä strategialuonnos ei keskity maatalouden ilmastotoimiin, tulee päästövähennystavoitteen merkittävä epävarmuus huomioida kansallisen ilmastopolitiikan kokonaisuutta ja uskottavuutta arvioidessa.

2) Valtiontalousvaikutukset (strategian luku 3.2)

-

Avoin vastaus valtiontalousvaikutuksia koskien

-

3) Kansantalousvaikutukset (strategian luku 3.3)

-

Avoin vastaus kansantalousvaikutuksia koskien

SAK kiittää ilmastotoimien taloudellisten vaikutusten kattavasta arvioinnista. Talousvaikutusarviot tukevat erittäin hyvin analyyseja ilmastotoimien budjetoinnista, kustannustehokkuudesta ja joistakin kompensatio- ja oikeudenmukaisuusvaikutuksista. On kuitenkin todettava, että ilmastopolitiikan suunnittelussa ei tule keskittyä puhtaasti taloudelliseen näkökulmaan, sillä ilmastopolitiikan

ensisijainen tehtävä on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista.

SAK pitää hyvänä sitä, että toimenpidekokonaisuuden työllisyysvaikutukset ovat strategiassa esillä. Yksityiskohtaisempi, tarkemmin eri ammattiryhmien tilanteeseen ja osaamistarpeisiin pureutuva analyysi olisi kuitenkin tarpeen: nyt tarkastelu jää yleiselle tasolle, eikä esimerkiksi työvoiman siirtymistä eri toimialojen välillä tai työntekijätasoista osaamistarpeiden muutosta käsitellä riittävästi.

SAK katsoo, että osio kaipaisi laajempaa tarkastelua ilmasto-, koulutus- ja työllisyyspolitiikan yhteyksistä ilmastotoimien vauhdittamassa elinkeinorakenteen murroksessa. Kattava työllisyysvaikutusten arviointi edistää työntekijöiden ja elinkeinoelämän resilienssiä ja ennakkointikykyä murrosvaiheessa ja osaltaan parantaa ilmastopolitiikan legitimizeettiä.

4) Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset (strategian luku 3.4) sekä sukupuolivaikutukset (strategian luku 3.5)

-

Avoin vastaus perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia sekä sukupuolivaikutuksia koskien

Kattava ihmis- ja perusoikeuksien sekä sukupuolivaikutusten arvioiminen on tärkeä osa kestävän kehityksen mukaista, yhdenvertaisuutta edistävää ilmastopolitiikkaa. Sukupuolivaikutusten arviointi monipuolistaa ja laajentaa myös strategian muuten varsin suppeaa työllisyysvaikutusten arviointia (ks. kommenttimme strategian luvusta 3.3).

Strategialuonnoksessa todetaan, että oikeudenmukaisuuden määrittely on osin haastavaa käsitteen monitulkintaisuuden ja arvolatautuneisuuden vuoksi. Haaste on ymmärrettävä, mutta SAK painottaa, että oikeudenmukaiselle siirtymälle on kansainvälisessä politiikassa tunnistetut ja tunnustetut määritelmät ja kriteerit. Nimenomaisesti työntekijälähtöisen määritelmän mukaista tulkintaa tukevat mm. Pariisin ilmastopöytäkirja sekä kansainvälinen työjärjestö ILO.

Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuusulottuvuuksien kolmijako (jako-oikeudenmukaisuus, menettelytapojen oikeudenmukaisuus ja tunnustava oikeudenmukaisuus) tarjoaa kattavan kehyksen politiikkatoimien oikeudenmukaisuusvaikutusten kartoittamiseen, ja SAK kiittää siitä, että kehystä on hyödynnetty strategian valmistelussa. SAK:n näkemyksen mukaan ilmastotoimien oikeudenmukaisuutta tulisi aidosti arvioida em. kehyksen avulla, eikä jättää asiaa strategiassa vain maininnan tasolle.

Tämä täydentäisi perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia.

Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuusulottuvuuksista jokainen kytkeytyy työntekijöiden oikeudenmukaiseen siirtymään. Jako-oikeudenmukaisuuden näkökulma on keskeinen, kun tarkastellaan päästövähennystoimien vaikutusten jakautumista eri ihmisryhmien (ml. murrosalojen työntekijät) välillä. Hyvittävän oikeudenmukaisuuden kautta voidaan arvioida mahdollisia elinkeinorakenteen murroksesta aiheutuvia kompensatio- ja koulutustarpeita. Myös tunnustava ja menettelytapojen oikeudenmukaisuus ovat oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden huomioimisessa olennaisia näkökulmia: on tärkeää, että työntekijät ja työmarkkinaosapuolet tunnustetaan ilmastopolitiikan valmistelun ja seurannan kannalta keskeisenä sidosryhmänä.

5) Vaikutus energijärjestelmään (strategian luku 4)

-

Avoin vastaus energijärjestelmävaikutuksia koskien

SAK on esittänyt energijärjestelmään liittyviä huomioitaan edellä lausunnon Kysymykset Ilmasto- ja energiastrategiassa esitettävistä linjauksista -osion yhteydessä. Huomiomme kytkeytyvät myös energijärjestelmävaikutuksiin.

SAK kiinnittää erityistä huomiota energiaköyhyyden tarkasteluun. Strategiassa viitataan vuosina 2013 ja 2015 tehtyihin selvityksiin energiaköyhyydestä Suomessa. Kannustamme analysoimaan, pätevätkö selvitysten johtopäätökset vielä nykytilanteessa, jossa päästöoikeuksien ennakoitua nopeampi hinnannousu, energiakriisi ja korkea inflaatio vaikuttavat yhtäaikaaisesti.

Suomen vetyst strategia

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

Avoin vastaus Suomen vetyst strategiaa koskien

-

Avoin vastaus muita Ilmasto- ja energiastrategian osia koskien

Lausuntopohjassa ei ole omaa kohtaa luvulle 3.4 Ympäristövaikutusten arviointi (SOVA). Tässä SAK:n kommentit asiakohtaan liittyen:

Laaja-alainen ympäristövaikutusten arviointi on keskeinen osa ilmastopolitiikan ja päästövähennystoimien kokonaiskestävyyden arviointia. Etenkin Venäjän hyökkäyssodan ja pakotteiden vauhdittaessa energiasiirtymää on erityisen tärkeää huomioida, ettei kaikki energiaomavaraisuutta vahvistavat ratkaisut ole automaattisesti ekologisesti kestäviä. Vihreää siirtymää ja huoltovarmuutta tulee edistää keinoilla, joiden kestävyttä on tarkasteltu ja punnittu kokonaisvaltaisesti myös ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta.

Kaiken kaikkiaan kestävä kehityksen tavoitteiden ja elinkaaripäästöjen arviointi on päästövähennystoimien kokonaisvaltaisen kestävyuden varmistamisen kannalta erinomainen menettelytapa, jota tulisi vahvistaa osana ilmastopoliittista suunnittelua. Ympäristö- ja monimuotoisuusvaikutuksiin liittyvä näkökulma tulee hahmottaa sektorit läpileikkaavana teemana. Ilmastonmuutosta ei tule hillitä keinoilla, jotka kiihdyttävät luontokatoa.

Työntekijöiden oikeudenmukainen siirtymä

SAK painottaa ensisijaisen tärkeänä kantanaan oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden huomioimista osana ilmastopoliittista työtä. Strategialuonnoksessa todetaan, että oikeudenmukaisuuden määrittely on osin haastavaa käsitteen monitulkintaisuuden ja arvolatautuneisuuden vuoksi. Haaste on ymmärrettävä ja todellinen, mutta SAK painottaa, että oikeudenmukaisen siirtymän periaatteille on kansainvälisessä politiikassa tunnistetut ja tunnustetut määritelmät ja kriteerit. Nimenomaisesti työntekijälähtöisen määritelmän mukaista tulkintaa tukevat mm. Pariisin ilmastopöytäkirja sekä kansainvälinen työjärjestö ILO. Pariisin ilmastopöytäkirja sitoo myös Suomea, joten työntekijöiden oikeudenmukaisesta siirtymästä tulisi edistää kansallisessa ilmastopolitiikassamme myös kansainvälisten sopimusten velvoittamana.

SAK:n näkemyksen mukaan yksi tehokas tapa edistää oikeudenmukaisesta siirtymästä on tehdä työllisyys- ja osaamistarvevaikutusten arvioinnista velvoittava osa kaikkien ilmastopoliittisten suunnitelmien ja toimenpideohjelmien valmistelua. SAK:n näkemyksen mukaan selvitystyötä syntyvistä ja menetettävistä työpaikoista sekä työntekijöiden muuttuvista osaamistarpeista vihreässä siirtymässä tulee vahvistaa systemaattisesti.

Ammattiyhdistysliikkeen ydintehtäviin kuuluu varmistaa työntekijän turva rakennemurroksessa, joka on kunnianhimoisten ja välttämättömien päästövähennystoimien toteutuessa väistämätön. Jotta myös työntekijät kokevat ilmastopoliittiset toimet sosiaalisesti hyväksyttävänä, on tärkeää vahvistaa heidän luottamustaan menetysten kompensointiin, työntekijöiden uudelleenkoulutuksen resursointiin sekä kestävien työpaikkojen syntymiseen.

SAK painottaa, että työmarkkinaosapuolia tulee kuulla ja osallistaa keskeisenä sidosryhmänä nykyistä paremmin. Ammattiyhdistysliike ja muut relevantit sidosryhmät tulee pitkäjänteisesti kutsua suunnittelemaan, seuraamaan ja arviomaan ilmastopolitiikan strategioita.

Vanhala Laura
SAK ry - Anni Toiviainen, Ilmastoasiantuntija, 045 120 3650,
anni.toiviainen@sak.fi, SAK ry